

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

54. Nanchinum quidem omnium summa voluntate Riccius illic excip.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

suo ægotum excepit, ipse deinceps humi cubans, eique tam sedulam impendit, & liberalem curam, vt intra mensem restitueret illum pristinis viribus, expeditumque ad molestias quæ præstolabantur illum Nanchini grauiiores. Etsi verò mercedem tam obsequiosi hospitij Chiutaisus spectaret nullam præter conscientiam nobilis animi, erga Magistrum & amicum grati, duplo tamen sibi factum satis putauit, cum trigonum ex vitro solidum quod dudum cupierat, donum à Riccio accepit, qui quanquam assereret vili esse apud nos, illic sola pendendum raritate, facere nequiuit quin & nouitate, & illuminandis quoque deformibus varietate multiplicium colorum pulcherrima, margaritarum incomparabile haberetur, capsellam igitur ei recondendo curam argenteam, & duos vtrimque vmbilicos, claudi catellis aureis duabus; nec diu post in eius pretium aureos reuinit quingentos qui plaris illic sunt, quam bis, ter mille in Europa: quæ fuit eius generositas pectoris etsi tunc egeret, ne vitrum duplex quod Regi parauerat Riccius, minus illi veniret pretiosum, si fortè ab alio simile accepisset; postquam enim Regi duo illa Riccius obtulit, quæ ante Pechini ostendit, suum Chiutaisus, quingentis plus aureis vendidit. Dum autem cum eo Riccium, nondum benè firmata moratur valetudo, & crebro inter se confutunt de nouis in Regnum foribus pendendis, Euangelicæ prædicationi, conueniunt denique nusquam posse tunc id importunius quàm Nanchini, nusquam commodius quàm Succi, quamquam ne hoc quidem, satis processurum iudicabant, nisi Rescripto Prætorij Regij Nanchinensis, obtentu summè difficili. Nanchinum ergo soluto iustitio appellunt Februarij sexto anno 1599. post celebratam lunc nouæ vertentem annum inchoantis.

Nanchini vox Sinis, aulam sonat Australem; Pechinum Borealem. Catato ista continetur, sex trans amnem Chianum complexo prouincias. Mangino illa in nouem alias ad austrum porrecta: qualem vidit Riccius hic pono, cuius nunc à Tartaris prostratæ cadaver informe superest. Multis olim sæculis Regum sedes; post eadem semper illustris dignitate, ac prærogatio omni iure, dempta solum Regis præsentia, qui thronum suum Pechinum transtulit. Cælo fruitur salubri, aëna planitie, alluione ingentis fluuij Chiani, cuius immissus in urbem Sinus onerarijs quoque non impar nauibus, comæatuum florem, & mercium, per fora, & compita circumportat frequentia Ciuium absque vlla comparatione Pechino maior, & nunc etiam post stragem à Tartaris editam, capitum censet millionem, murorum triplici diuiditur cinctu, quem tres vrbes facillè dixeris, nisi intimam totam Regis palatium occuparet, hortis, viuarijs, Eurippis, venationibus omnique ad delicias inuento ingenij, & manus spectabile. Urbis mediam partem, præcipuam, & curiosius munitam, murus ambit miliarium viginti, ea crassitie vt possint tres currus æquatis frontibus super illam agi; Fabricæ illius materiatio, saltè exterior sectura

54.
Nanchinum
quidem om-
nium summa
voluntate
Riccius illic
excip.

marmor; soliditas quibusvis machinarum quassationibus infracta; custodia, milites quinquagies mille; portæ duodecim ferreis obduta laminis; sed longis ab ingressu spatiis obliquæ, cæterum tormentis ad defensionem, & militari præsidio egregie armatæ. Murorum vitium suburbia includit, quanquam sua etiam habet suburbana, & que amplissima; intercipitur flumine hic murus quod latus vrbis alterum ita vallat, vt propugnaculis aliis non sit opus. Iactant Sinæ ambitum huius muri si duo equites summo mane aduerso itinere incipiant rade- re non occursum sibi nisi sub vesperam; putauit Riccius milliarum Italicæ complecti quadraginta, sed eius non exigua pars habitatoribus vacua, in hortos, syluosa, & lacus extenditur, ædium magnificentiam prohibet, quod in plano depressæ nullis gradibus assurgant, nec putent decere regni primaria capita, vt illic splendore ædificiorum honorentur, & sese ostentent, vbi Regis est sedes aut esse fingitur; turres itaque, & arcus & templa, in aliis vrbibus tam crebri; Nanchini, & Pechini nulla. Sed Regum sepulchris, fulgebant augustius quàm reliquæ vrbis ciuitates, alia quavis ædificiorum superbâ. Votum se scripsit Riccius in templum, seu theatrum potius inter sepulchra illatum, ad symphoniam Regiam qua Consulis memoria quot annis, Regis nomine colebatur; Regum illic vacui splendebant throni. Conflabant musicam Taosij ascetæ idolorum, quos penes id iuris & muneris; omnes simul ingenti numero, instrumentis, & vocibus carmen idem, prius mente conceptum sonabant. Instrumenta ex metallo quædam campanulæ instar aut peluuium; ex ligno & lapide quædam eiusdem figuræ; fides vario cordarum numero, sed omnes ex torto serico, nonnullæ digitis, aliquæ barbita pulsabantur, tympana corpore tam enormi, vt fulcris imponi oporteret; paulò gratior erat tibiarum sonus, & fistulæ organum. Postremò Riccius indicat magis quàm exprimit instrumentorum formas quasdam, diuersorum animalium specie, quæ sonum percussis dentibus edebant. Verum enim vero, aures conduceret Sinensium qui vellet hanc sibi musicam placere; nostras in modulis odere minutias gutturis, vt leue ac stultum redolentes; nos contra illorum, vno se tractu portantem symphoniam, nullius aut artis aut varietatis illicio, & episodio conditam. Dolent tamen illam sibi periisse veterem musicam qua Reges, Philosophi, ipsèque Confusius benè regendi leges carmine digestas decantabant, miserumque id quod ex ea testat ad Bonzios, fecerem hominum deuolutum. Cinhoo id factum memorant, hoc est incendio Cin qui muro illo decumano ab Sinis Tartaros exclusit, & iussis cremari toto imperio Musicorum & Literatorum libris, maluit suos ad pugnam & ferrum contra hostes parari, quàm philosophari domi de bona imperij moderatione. Sed hæc de musica plus satis: templum illud describit Riccius sepulchris cinctum regalibus, ea magnificentia operum, materiæ, sumptuum, vt possit non temerè inter Sinatum miracula censeri, sed parum

hic

hic ad meam rem facit, ire per singulos scalprorum, & pictorum ductus; tantarum rerum dedisse inditium sit satis ad æstimandam stragem à Tartaris toti regno, Nanchino maxime, & Pechino illatam: ab his lætiam utrobique Pechini in mortuos gentis Taminiæ cuius fundator Cius, cognomento Humus seu Bellator, qui septuageno demum anno Sinas ab Tartaris in libertatem vindicarat; multo minus Regum palatis partitum, omnia in flammis & rudera iere. Nanchini quoque nomen abolitum, restituta Chianam veteri appellatione qua Regis Iuenio Tartaro vocabatur; Regum sepulchra cum templo siue aula, funditus eruta

Quærendam hic esset, Nanchinum ciuitas, an sit eadem cum illa tantopere iactata, & disputata Quinsaiio: vnam putauit M. Polus illius inspector Venetus. Riccius Hancem veram esse asserit Quinsaium; suis utriusque nituntur argumentis, quibus tam procul non possum certiora, quam qui in rem præsentem venerant commisisse, proin litem sub iudice vt fuit hæcenus relinquo.

Nanchinum subierat Riccius, cum fidissimo sibi Chiutaiso, pacti sedem in ea, ne quidem admittere, nedum ambire aut quærere, utpote aduenis inimicissima, licet alioqui omnibus præferenda. Sed utque aded ab ea quæ fuerat mutatam reperiunt, vt propositum pariter mutarint. Gestiebat vrbis infans lætitiis de sancita cum Iaponibus pace; blandiebatur sibi exaggeratis mendaciis de Taicosama cruento prælio ab Sinis, debellato, necato, cum suis æternum profligato, & mortem ægroti, & decipiti barbari quam morbo & senio debebat, suis armis debitam celebrabat. Riccius verò tam se illic optatum adesse, tanta sui nominis præuentum fama, statim deprehendit, vt non ambigeret, Deo agente id fieri, cum & præiudicium repulsæ Pechinensis verterent Nanchinenses in eius commendationem, quasi nihil ei apud Regem ad summam gratiam obstirisset præter innocens nomen peregrini, sed bello instante odiosi. Chiutaisus pro virili sua velificabatur in vota Ricci; & aspirantes secutus fauonios deprædicabat vbique Riccium; lumen sapientiæ Sinensis, eiusque totius scrutatorem felicissimum, & interpretem ineluctabilem; præter alias opes doctrinarum, de mathesi, natura, moribus, & sacris quas omnes in promptu haberet: idcirco illum certatim expeti & ambiri ab iis potissimum vrbibus, quæ literarum gloria florent. His & similibus ed Guanum adduxit aduenatum & triuum Præsidentem, vt retineret Nanchini Riccium, hortareturque ad legendam in ea domum; & verò mox prudentes è suis duos, iussit decentem illi, & idoneam quærere. Hic ille est Guanus qui Riccium non ita pridem in aulam duxerat, nunc in cœnobio Bonziorum cum Chiutaiso hospitantem visit, omnium veteri affabilitate, tum præsentis suæ apparatu, & pompa dignitatis: Chiæ illis sorbitiunculam de genibus obtulit Præfectus cœnobij. Guanus inde Riccium habere in suo

palatio triduum voluit, spectatorem Sinenſis ſolertiæ in compoſitione, ac ludis feſtorum ignium varietate mirabili ex aëre, machinis, domibúſque lucentium, quæ celebritas luminum, redeuntis anni plena luna vniuerſo regno communis eſt, tantúmque in eam abit tormentarij pulueris vna nocte, vnaque in vrbe; quantum apud nos vnus anni bello. Vt vero cognitum per vrbem, quæri Riccio ædes, addeſſe illico permulti, ſuáque illi emendas proponere: quod ipſe dum referret, merito gratias Deo immenſas agit, ſuum hunc alterum cum priori Nanchinum ingreſſu comparans; infelici illo, exoſo etiam amicis, omnibus execratio niſi quibus foret ignotus, eiectione demum ignominioſa infamato, idque ab amicis, amicitia ius ſuis commodis prohibente; hunc è contratio lætum, optatum, gratum vniuerſis; procerum omnium gratulatione & beneuolentiâ exceptum, in quo manſeſtam agnoſcens Dei manum, nefas ſibi putauit reſtitare, ſed omiſſo quod preſentatum venerat Reſcripto, ad habitationem Succæ obtinendam; totus deinceps in eo fuit, vt Chriſti nunciis manſionem in Nanchinenſi Regia ſtabilem collocaret. Nec tamen propterea feſtinandam putauit ædium emptionem, quod præter inopiam, doctus dudum vereri Sinatum ingenium Nanchini maximè, aura quauis aduſus externos mobile, certo ſumptui, parum adhuc certum negotium credere noluit. Conduxit ergo domum, velut interea conſilij dubius, & ſi res poſſerent abiturus, donec tempus in lucem proferret, eſſent cuiſpiam ex ſummis proceribus ſuſpectus, aut inuiſus. Emptioni autem ædium vt reſeuiſit Guanus nequaquam eum ſufficere; tribunalis ſui habitandum palatium ei tam liberaliter detulit vt etiam locatio parceret. Sed eius contentus parietinis aliquot, ſtatim illic cepit tam continuo literarum & Magiſtratum accuſu frequentari, vt cibo aliquo illorum aduentum maturè præuertens, cogeretur diem iis excipiendis in multam noctem protendere. Accedebant vices mutui honoris ex lege ſingulis reponendæ, in quibus aduentem inuſitatis colebant obſequiis, & qui arrogantiæ maieltatis, nec leui aſpectu inferiores dignabantur, erant cum Riccio à ſeipſis omnino diuerſi, comitabantur abeuntem extra palatij primas fores, & in omnium oculis deſungebantur illa omnia quam pridem diximus ſalutantium proclinatione; ſequebantur munitum de more miſſitationes, ſed longè ſupra morem plurium & munitum. Inter illos quos ſuis notat nominibus, excellentia literarum, & Magiſtratum inſignes ad ſe officioſè aduſſe (quorum minus grata legentibus veneriat, ſonantia barbarum nomina) fuere ſex tribunalium totidem Præſides, vniuerſi Regni Adminiſtratores; alij tres honorum præiſlegio iſis ſuperiores; ſupremus milicum quinquaginta millium Præſectus. Eunuchorum item palatij Regij ſupremus (quo animante nihil glorioſius) caput talium numero ingenti ſemivirum, ſed faſtum, & malignitatem ſupra hominem ſpirantium. Multidenſque ſanctimonia virtutum Sivenſium inter ſuos illuſtres in quibus fuit Licicus quidam,

dam, annorum iam septuaginta; qui studiorum, & Reipublicæ ad
nauseam satur; contulerat animum ad sectæ fabricam, cuius dogma fas
sit ex eo colligere quod præter summorum vertices dignitatum, adi-
ri se sinebat à nemine, quibus tamen honoris mutui vrbanitate solita
minimè respondebat; visumque miraculo simile quod Riccium adiret,
ac profiteretur solenni ritu eius discipulum, habuisseque illum pro
Magistro ex quo eius de amicitia legisset librum, quem & Philosophis
omnibus Sinarum prætulisset, & procul in amicos multis sparsisset
apographis. Adiecit, & donum Riccio stabellum duplex; vulgare in-
ter Sinas; sed decatellero carmine pretiosum, quod in Riccij laudem
ingenio & manu tam celsè inter Literatos apicis inscriptum legebatur,
cuius tanquam Poëti canonis, certatim multi exemplum poposcere.
Huius tamen congressus sit præcipua laus, si tamen sincera, quod ille
omnium protodidiscalus Riccium audiens in Deo, anima, immorta-
litate quantum Sinæ errarent demonstrantem, seu veri iam conscius ad
assentiendum, seu tenuitatis suæ ad repugnandum, passus est vera esse
quæcumque à Riccio dicta essent. Postremò par quoque, apud Sinas
quam fallax, tam diuinum; mangones duo recoquendæ in annos iuue-
num senectutis, visendi obsequium Riccio detulere ætate vterque flo-
rida, sed hic annos vitæ professus nonaginta, liberalior alius trecen-
tos. Horum ars vendere immortalitatem huius vitæ, præter quam Si-
næ præsertim Literati beatitatem nullam sciunt: hi ergo tam blandæ
mandinatores stultitiæ, Riccij dotibus, omnium laudatis admittatio-
ne, in rem suam vsi, vulgarunt prorsus illum esse eiusdem secum ar-
cani conscium, nec potuisse homini vnus, tot comparandis scientiis
vitam sufficere, nisi partam primo æuo doctrinam & sapientiam seni-
lem in æui alterius iuueniles annos sibi conseruasset. Hi ergo omnes,
& absque numero alij, voce votisque communibus Riccio plurimum
instabant vt vellent Nanchini manere; & summus Chiansensis Prouinciæ
Præfectus dictabat palam, inique ac perpetam cum Riccio agi, quod
annis viginti, lingua, moribus, scientia, legibus Sinensis, & cui pa-
rem Sinæ in omni virtutum genere ac scientiarum haberent neminem,
etiam tum pro peregrino haberetur, dum interea Saracenorum sex
barbara, è Perfide, Mogore, vnde non? Sinas falli volentes deciperet,
& cultu nonnihil simulato, mentito tributarij nomine inter Si-
nas quæta degeret. Sed lenti negotij moras omnes præcidit, quod
Patres Guani Præsidis tutela septos, cum existimarent tribunalium
omnium Magistratu; nunquam sibi Pechini culpæ dandum putabant
quod tanti viri præisset auctoritas, contra ille ipsorum apertis, &
publicis studiis, desiderijs, precibus, approbatione tam concordi ni-
xus, fieri non putabat posse vt sibi de hac habitatione controuersia
moueretur: sic partium altera de facultate alterius secuta potius quam
certa, certam Riccio tribuit habitationis facultatem. Quare dum so-
cios Licino, vbi substiterant, ad emendam domum præstolatur, aca-
demiam

54.
Ignorantia
Solida Sin. in
Philosoph.

demicam scholam Nanchini aperit physicam & sacram, compelliturque
mox de turba auditorum quorum opprimebatur multitudo paucos
seligere; nisi quod neminem exclusit ab errorum confutatione, quibus
licet admodum: crassis tenebantur, & velut effatis ex tripode antiquo,
fidem cæcam deberi credebant, in Mathematicis præsertim quorum
falsitatem, rationibus validè ad mentem; manifestè ad sensum Geome-
tricis organis persuasi, non tam novi, quàm veri voluptate mirifice
afficiebantur, confluebantque avidissima curiositate ad inauditam il-
lam falsorum expugnationem, & vinci gaudebant oculorum suorum
iudicio, cum planispheriis, quadrantibus graduum, mensuris radiis
oppositum, certamque speculationem in sensus ipsos ingereret. His, ut
nominabant ingenij fabrilibus prodigiis capti, primùm optimates,
post etiam alij; certatim eorum exempla poscebant: quod in illa item
contrigerat Geographica tabula, quam duplo editis illustrationem, æ-
que ampliorem Vzohajj rogatu descripserat. Vzohajus illam supremæ
vir auctoritatis, in Typos dedit, editæque in lucem exemplaribus in-
finitis Sinas, Coraium, ipsamque Iaponiam recreavit. Idem quoque
de hac ipsa factum, sed in plures discreta tabulas, ex quibus Quicicij
Prouinciæ Prorex librum composuit, suis cuique Regnorum tribu-
tis finibus, & conditione, præmissâque operis & auctoris elegantis-
sima commendatione: tantorum virorum panegyricis Riccius euasit to-
to imperio celebris. Nanchini verò (quod scripsit ipsemet, & post
hunc Cataneus) plus nobis aliquot mensibus auctoritatis & gratiæ
accessit, quàm foret cunctis retro annis partum; stabilitaque ex eo
firmius Societatis inter Sinas iam triplex statio, viâque ad plures
complanata: quod enim Nanchinum regia probasset, nulli minorum
urbium, frons esset improbandi. Scripsit & varia deinceps, pleniùs, de
elementis, de vacuo, de cælo, de moribus quæ ut in manus Litera-
torum peruenerant, in Typos illico mittebantur; ipsaque adeo quoti-
diana prælectio in suas digesta peculiare materias voluminitus sciunt
etis ab auditoribus edebatur, quæ nec poterat vitare Riccius, nec si
posset debebat, cum eò denique spectarent omnia, ut Dei viuis, omni-
bus insinuaretur notitia: quantum autem ad hoc per se quoque confer-
rent scientiæ, quibus interea Literatorum animos distinguebat, ementis
patuit minimè obscuris; verum id etiam iuuenis Literatus ætate cor-
datior longè ante acutè viderat Ciamianues vocabatur; hunc discipu-
lum Riccio miserat Guansungar ex Collegio Hanlino Doctor, Est Col-
legium hoc in aula Pechinensi cæterus hominum sexaginta, ex Literato-
rum medulla vndique oclibatus ad componenda quæ Regis nomine pro-
deunt, nec debent nisi styli quadam maiestate concipi tam sublimis, ut
eum alligantur pauci; & præter illos vsurpet nemo. Audiens itaque
perspicax iuuenis, assidue Riccium fidei nostræ principia inculcantes,
ad euertendam idololatriam, & catè hinc statuens haudquaquam illum
venisse tam procul, hoc vno laborum pretio, ut Sinis, Europæ scienti-
as

66.
Scientiæ na-
ent, quanto-
perè ad fi-
dem contul